

*В.І. Мазур, О.В. Іванкевич, В.О. Смець
(Національний авіаційний університет, Україна)*

Спільний авіаційний простір між Україною та ЄС

Стаття містить детальний аналіз поточних проблем та перспектив щодо вступу України до Спільного авіаційного простору Європейського Союзу

Європейський спільний авіаційний простір – це двостороння угода між Європейським Союзом та третіми країнами, що встановлює спільні стандарти безпеки та забезпечує лібералізацію ринкових відносин у сфері авіації, дозволяючи ефективніше та безпечніше використовувати повітряний простір Європейського континенту.

Відповідно до ініціативи Європейської Комісії розподіл повітряного простору і його аеронавігаційне обслуговування стануть єдиними для більшості країн Європи (Спільний європейський авіаційний простір).

Початок ініціативи Єврокомісії з організації проєкту «Єдине європейське небо» означений ще в 1999 році. Мета проєкту - реформа системи авіаційного контролю повітряного простору над Європою.

Ще в жовтні 2001 р. Єврокомісія прийняла пропозиції щодо створення Єдиного неба Європи, а також щодо створення єдиного регулюючого органу з управління повітряним рухом у Європейському Союзі, Норвегії та Швейцарії. Ця структура могла б об'єднати ефективне управління верхніми ешелонами повітряного простору ЄС, які наразі розділені національними кордонами країн континенту. Окрім того, передбачалося об'єднання військових і цивільних авіаційних служб.

Проект Європейської Комісії спрямований на підвищення рівня авіаційної безпеки, ліквідацію поділу та розбіжностей в управлінні повітряним рухом. В законодавчому сенсі передбачається збільшення пропускної здатності повітряного простору, підвищення ефективності системи управління повітряним рухом, захисту навколишнього середовища, захисту прав пасажирів, ефективності систем комп'ютерного бронювання, а також сприяння впровадженню нових інформаційних технологій.

Надзвичайно важливим фактором є забезпечення тісної співпраці з військовими структурами в організації управління повітряним рухом над континентом.

Повітряний простір Європи наразі є найбільш завантаженим у світі, а наявна система управління має безліч недоліків, зокрема, межі авіаційних зон управління збігаються з національними кордонами; багато регіонів зарезервовані військовими структурами, хоча в багатьох випадках це не є край необхідним.

Управління повітряним простором у Європейському Союзі здебільшого здійснюється країнами-членами, які співпрацюють у рамках проєкту

міждержавної структури Євроконтроль, до якої входить більшість авіаційних європейських країн.

Відповідно до ініціативи «Єдине європейське небо» аеронавігаційне обслуговування повітряного руху перестане підкорятися національним структурам управління в рамках національних кордонів; замість цього будуть створені функціональні блоки управління, межі яких відповідатимуть вимогам підвищення ефективності використання повітряного простору. Управління повітряним рухом як і раніше буде мати головною метою безпеку авіаційних перевезень. Будуть також враховувати потреби учасників повітряного руху та зростання обсягу авіаперевезень.

Україна неодноразово заявляла про своє бажання долучитися до ініціативи Єдиного неба Європи.

Переговорний процес щодо укладення Угоди про Спільний авіаційний простір між Україною та Європейським Союзом розпочато у грудні 2007 року.

Основною перешкодою для угоди щодо спільного неба між сторонами була сертифікація українських літаків. Українською стороною було виконано відповідні внутрішні процедури та отримано повноваження на укладання Угоди.

Переговори про Спільний авіаційний простір з Україною завершилися у 2013 році, та підписання угоди було заблоковане через конфлікт між Великою Британією та Іспанією щодо статусу аеропорту Гібралтару. Іспанія заблокувала включення аеропорту Гібралтару в Єдине європейське небо, що призвело до зупинки всього проєкту.

Проблеми, викликані виверженням ісландського вулкана Ейяф'ятлайокютль в квітні 2010 року, спричинили прискорення процесу інтеграції національних систем контролю повітряного простору у Єдине європейське небо та негайне створення загального кризового центру управління повітряним простором над Європою. Повітряний простір тоді змушені були закрити Ісландія, Велика Британія, Ірландія, Фінляндія, Данія, Швеція, Австрія, Латвія та Литва. Частково закрили свій повітряний простір Нідерланди, Норвегія, Бельгія, Німеччина, Франція, Польща та Чехія.

У червні 2013 р. в багатьох країнах Європи пройшли численні протести авіадиспетчерів проти створення «Єдиного неба». Страйки були організовані профспілками, які побоювались, що ця ініціатива може згодом призвести до істотного скорочення робочих місць та заробітних плат працівників аеропортів. Унаслідок протестів та на прохання міністрів транспорту Франції та Німеччини, ініціативу лібералізації авіаційного руху Євросоюзу було заморожено на рік.

Наприкінці березня 2014 року Голова Державної авіаційної служби України Денис Антонок заявив, що Україна планує підписати угоду про єдиний повітряний простір з Євросоюзом на початку літа 2014 р. Основна ідея угоди полягала в приведенні українських правил безпеки в цивільній авіації відповідно до європейських стандартів. На практиці угода дозволила б європейським компаніям без обмежень літати у будь-які аеропорти України, а українським авіаперевізникам — у будь-які аеропорти Європи, урівняти у деяких правах українські та європейські авіакомпанії, зняти монополію на окремі маршрути, встановлену двосторонніми договорами, полегшити

відкриття нових маршрутів між українськими та європейськими містами, та як наслідок – зменшення тарифів на квитки для пасажирів.

Значний шанс на швидке підписання угоди дав вихід Великої Британії з Європейського Союзу, проте на жовтневому саміті Україна-ЄС, Брюссель, посилаючись на незавершений процес виходу Британії з ЄС, знову переніс це підписання на 11 лютого 2021 року під час засідання Ради асоціації Україна-ЄС.

З боку України всі процедури для підписання угоди завершені вчасно. Причини непідписання – чисто бюрократичні; з Іспанією, яка раніше виявляла заперечення, проблем також не виникло.

Президент України Зеленський В. О. обговорював цю тему у розмові з главою Єврокомісії, однак від неї не надійшли чіткі пояснення причин, чому угода не була підписана.

Нарешті сьогодні (8 квітня 2021 р.) Європейська комісія схвалила оновлений проєкт рішення Ради ЄС про підписання Угоди між Україною, Європейським Союзом і державами-членами про Спільний авіаційний простір, яка давно відома як угода про "відкрите небо".

Про це повідомило представництво України в Європейському Союзі, пише "Європейська правда". "Спільний авіаційний простір Україна-ЄС створить умови для нових комерційних можливостей авіаліній України і держав-членів ЄС, а також сприятиме залученню інвестицій в авіаційну сферу України", - йдеться у повідомленні.

Наступний фінальний крок – внесення проєкту на розгляд Ради ЄС та його остаточне схвалення.

Список літератури

1. Brian F. Havel. Beyond Open Skies: A New Regime for International Aviation. – Kluwer Law International, – 30 April 2019.

2. Klaus Arnhold, Der Vertrag über den Offenen Himmel [The Open Skies Treaty], Studie-21, Stiftung für Wissenschaft und Politik, – Berlin, – June 2007.

3. Vira Mazur, Prospects of ukraine's joining of eu open skies agreement. – The fifth world congress "AVIATION IN THE XXI-st CENTURY". – Kyiv, September 25-27, 2012. – Volume 3. – P.6.1.32 – 6.1.34

4. <https://www.epravda.com.ua/news/2021/04/8/672808>